

конференції (Київ, 25 травня 2023 р.), С. 196–198, Крок URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736928>.

2. Новосьолова В. Метод роботи з підручником як засіб розвитку життєвих навичок здобувачів освіти. Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення : збірник тез доповідей. 2023, Педагогічна думка, м. Київ, С. 251-253. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738853>.

СУЧАСНИЙ ПІДРУЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Людмила Галаєвська,
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України*

У Законі України «Про освіту» визначено, що досягнення мети повної загальної освіти забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для здійснення успішної життєдіяльності. Досягнення цього можливе у разі чітко організованого освітнього (донедавна навчально-виховного) процесу як системи науково-методичних і педагогічних заходів, де взаємодіють і функціонують усі його складники. Як відомо, підручник був, є і залишається дидактичним засобом, якому належить певна роль в освітньому процесі [5].

Концепція реформування української школи орієнтує увагу освітян на формування ключових і предметної компетентностей учнів, відійшовши від традиційних методик передавання знань. Компетентнісно орієнтований освітній

процес передбачає не накопичення знань та інструктовані дії, а виробляє здатність здобувачів освіти пізнавати життєві реалії, у яких ці знання мають значення, критично мислити, працювати в команді, знаходити потрібну інформацію для вирішення конкретного завдання.

У Законі України «Про освіту» компетентність визначається як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [5].

Як предметна, так і ключові компетентності найефективніше формуються під час роботи з текстами найрізноманітнішої проблематики, що було доведено багаторічною практикою, як і безальтернативність текстоцентричного підходу до опанування української мови.

Основним структурним компонентом підручника є текст. У ньому комплексно реалізується освітня, розвивальна та виховна мета навчання [3].

На думку М. Пентилюк, основними формами роботи з текстом є: навчальне, аналітичне читання текстів з конструюванням запитань до тексту, виразне читання віршів, текстів різних жанрів; проникнення в авторський задум тексту через аналіз ключових слів, що розкривають головну ідею тексту; добір заголовка до тексту, критичне осмислення, обговорення; формування лексикографічної культури через роботу зі словниками різних типів (тлумачним, орфографічним, орфоепічним, синонімів, антонімів, паронімів, омонімів тощо); вправи з техніки мовлення, виразного читання художніх текстів, виголошення власних промов залежно від ситуації мовлення; стисле усне повідомлення про прочитаний у підручнику (газеті, журналі, методичному посібнику) матеріал з його оцінкою; розповідь про прочитану книгу, переглянутий спектакль, відвідану виставку, екскурсію, переглянуту (прослухану)

передачу; повідомлення із власного життєвого досвіду відповідно до різних ситуацій (побутового, громадського) життя); написання листів, заміток до газети, на радіо, телебачення, веб-сайти з актуальних проблем життя учнів, з проблем культури, навчання, відпочинку тощо [6, с. 102].

Сучасна лінгводидактика акцентує увагу на текстоцентричному вивченні української мови, використанні текстів з метою засвоєння мовних одиниць, осмисленого контекстуального з'ясування їхніх семантичних, граматичних, стилістичних значень і взаємозв'язків, глибокого усвідомлення стилістичної диференціації висловлювання на рівні тексту. Безперечно, текстоцентричний підхід базується на тексті. Текстоцентричний підхід, на думку О. Божко, «є поліфункційним і передбачає засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь і навичок на основі текстів; усвідомлення структури тексту й функцій мовних одиниць у ньому; формування вмій і навичок сприймати, аналізувати, відтворювати, створювати, редагувати власні висловлювання; реалізацію міжпредметного зв'язку української мови й інших предметів; у кінцевому ж результаті – сприяє формуванню й розвитку комунікативної компетентності учня» [1, с. 2].

Методичний аспект використання текстів на уроках мови ґрунтується на розумінні тексту як мети, засобу оволодіння мовою і мовленням. Робота з текстом дає можливість краще розв'язувати проблеми внутрішньопредметних зв'язків, показувати функціонування у мовленні мовних одиниць усіх рівнів, проводити спостереження за відповідними мовними явищами, реалізовувати мовний, мовленнєвий, соціокультурний та діяльнісний (стратегічний) компоненти нового змісту навчання української мови.

Основним принципом побудови сучасних підручників української мови є текстоцентричний, що передбачає використання текстів різної жанрово-стильової належності,

відібраних для забезпечення ефективності процесу навчання української мови, мета якого полягає в набутті учнями предметної і ключових компетентностей.

Використана література

1. Божко О. Тексточентричний підхід у формуванні вміння учнів створювати усне висловлювання. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp161/bozhko_o.p-stattja_zm-nazvi.pdf
2. Галаєвська Л. В. Тексточентричний підхід до формування мовленнєвих умінь і навичок учнів та його реалізація в підручнику української мови. *Проблеми сучасного підручника*. 2017. Вип. С. 68-79.
3. Галаєвська Л. В. Комунікативний аспект аналізу тексту на уроках української мови. Зб. Матеріалів круглого столу «Концептуальні засади компетентнісного навчання української мови». Київ. 2019. С. 20-23.
4. Горошкіна О. М. Дидактичні засади підручників «Українська мова» для 10-11 класів. *Українська мова і література в школі*. 2010. № 6. С. 25-32.
5. Закон України “Про освіту”. (2017). Відомості Верховної Ради, 38-39.
6. Пентилюк М. І. Аналіз тексту на уроках мови. Дивослово. 1999. №3. С. 30-32.